

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

نشریه کارآفرینی در کشاورزی

جلد پنجم، شماره اول، بهار ۱۳۹۷

<http://jead.gau.ac.ir>

آسیب‌شناسی تعاونی‌های توسعه روستایی در راستای تدوین راهبردهای توسعه کارآفرینی

افروز امدادی^۱، *محمدرضا محبوبی^۲ و غلامحسین عبدالله‌زاده^۲

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان،

^۲دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۰/۷؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱/۲۳

چکیده

پژوهش حاضر به روش توصیفی-پیمایشی با هدف آسیب‌شناسی تعاونی‌های توسعه روستایی استان گلستان در راستای تدوین راهبردهای توسعه کارآفرینی انجام گرفته است. جامعه موردنظر شامل کارشناسان تعاون اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان گلستان به تعداد ۴۲ نفر بودند که به شیوه تمام‌شماری مورد مطالعه قرار گرفتند. تحلیل محتوای پرسشنامه‌ها نشان داد که مهم‌ترین فرصت‌ها شامل "معافیت تعاونی‌ها از مالیات و بیمه"، "تأکید اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی بر تعاونی‌ها" و "امکان استفاده از کارشناسان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه در اجرای طرح‌های تعاونی" و مهم‌ترین تهدیدهای تعاونی‌ها شامل "حمایت ضعیف بانک‌ها و اتحادیه‌های تعاونی از تعاونی‌های توسعه روستایی"، "مشکلات دسترسی به بازار مناسب فروش تولیدات کشاورزی و روستایی" و "عدم وجود تخفیفات بیمه تأمین اجتماعی" هستند. همچنین "فراهم نمودن زمینه‌های مساعد برای تسهیلات اعتباری"، "بسترسازی در جهت مشارکت دادن روستاییان در زمینه‌های مختلف صنعتی، کشاورزی و خدماتی"، "برگزاری دوره‌های آموزشی که منجر به دستیابی نهادهای کشاورزی، صنعتی و خدماتی ارزان و مرغوب و تولیدات باکیفیت می‌شود." و "پیشگیری از تداوم ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص" به‌عنوان مهم‌ترین نقاط قوت و "عدم وجود کار جمعی و تعاونی در بین اعضا"، "عدم توانایی در تأمین وثیقه مناسب برای اخذ وام"، "عدم بهره‌گیری و استفاده مناسب از فناوری در اداره‌ی امور تعاونی"، به‌عنوان مهم‌ترین نقاط ضعف شناسایی شدند. نتایج نشان داد آسیب‌شناسی تعاونی‌ها در ناحیه راهبرد تهاجمی قرار دارد که به معنای آن است که با بهره‌گیری از نقاط قوت داخلی درصدد بهره‌برداری از فرصت‌های خارجی باشیم.

واژه‌های کلیدی: تعاونی‌های توسعه روستایی، آسیب‌شناسی، راهبرد، کارآفرینی

مقدمه

رویکرد تعاونی یکی از بهترین سازوکارهای مشارکت مردمی در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی محسوب می‌شود و اشتغال و معیشت پایدار برای اقشار آسیب‌پذیر و کم‌درآمد روستایی ایجاد می‌نماید. همچنین این رویکرد راهکاری بسیار مناسب برای توانمندسازی روستاییان (حیدری ساربان، ۱۳۹۱) و بهبود کیفیت زندگی مردم، کار و تولید، بالا بودن سطح درآمد، ارتقای وضعیت اجتماعی، گسترش عدالت اجتماعی و توسعه بر پایه برابری است (احمدوند و شریف‌زاده ۱۳۸۸). بررسی فعالیت تعاونی‌ها در کشورهای مختلف حاکی از تجربیات مفید و متعددی است که می‌تواند راهگشای توسعه تعاونی‌ها در اقتصادهای در حال توسعه باشد (شعبانعلی فمی و همکاران ۱۳۸۶).

کشور ایران مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه در طی نیم قرن اخیر در خصوص نحوه برخورد با مسایل روستایی در چارچوب برنامه‌های عمرانی، اقدام به انتخاب راهبردهای خاص نموده که هدف اساسی اغلب این راهبردها، توسعه خدمات زیرساختی و عمران روستاها از طریق اقدامات فیزیکی و زیربنایی نظیر احداث راه و ... با رویکرد ایجاد تغییرات کالبدی بوده است. در این راستا با اجرای طرح مشارکت مردم در راه‌اندازی واحدهای تولیدی مستقر در روستاها به‌عنوان یکی از راه‌های توسعه اقتصادی روستا در قالب تعاونی‌ها ضمن توجه همه جانبه به مؤلفه‌های پنجگانه، تنوع بخشی معیشت و فعالیت اقتصادی در مناطق روستایی را در چارچوب مشارکت سازمان‌یافته و کارآفرینی جمعی روستاییان در دستور کار خود قرار داده است. این طرح با اصل قرار دادن توسعه مشارکتی، به‌دنبال توانمندسازی اقتصادی، مشارکت سازمان‌یافته و کارآفرینی اقتصادی روستاییان در توسعه اقتصادی و

اجتماعی جامعه روستایی است (معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور، ۱۳۹۳). شرکت‌های تعاونی توسعه روستایی و دهیاری‌ها با هدف استفاده از ظرفیتهای تعاونی‌ها برای گردآوری سرمایه‌ها و امکانات روستاها و کمک به دهیاری‌ها و جامعه روستایی و سرعت بخشیدن به اجرای طرح‌های عمرانی و خدماتی در مناطق روستایی فعالیت خود را طبق تفاهم‌نامه‌ای بین وزارت کشور و وزارت تعاون آغاز کردند (مولایی هشجین و همکاران، ۱۳۹۰). موضوع این تفاهم‌نامه برنامه‌ریزی و اقدام جهت تشکیل شرکت تعاونی دهیاری‌ها و شرکت تعاونی توسعه روستایی است، این امر اهداف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی زیادی را دربر می‌گیرد که برخی از آن‌ها عبارتند از: کاهش تصدی‌گری در بخش‌های دولتی، ازدیاد مشارکت مردم در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی، کمک به عمران و آبادانی و رشد اقتصادی روستاها، کمک به اجرای برنامه‌های عمرانی و خدماتی دولت در مناطق روستایی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان به شهرها و ایجاد اشتغال و توسعه بخش تعاون در مناطق روستایی کشور (تفاهم‌نامه وزارت کشور و وزارت تعاون، ۱۳۸۷). زمینه فعالیت این شرکت‌ها بسیار وسیع بوده و شامل مواردی همچون احداث واحدهای تولیدی (کشاورزی، معدن، صنعت، صنایع دستی و غیره) و خدماتی (واحدهای اقامتی، تفریحی، خدمات گردشگری، انبار نگهداری محصولات و غیره). ایجاد واحدها و امکانات آموزشی، فرهنگی، هنری، تجاری و غیره، ارائه خدمات اعتباری مالی به اعضا و روستاییان و در نهایت تمامی زمینه‌های مرتبط با رشد و توسعه روستاها می‌شود. علی‌رغم اهمیت و جایگاه تعاونی‌ها، بررسی اولیه عملکرد آن‌ها به‌ویژه تعاونی‌های توسعه روستایی در نقاط مختلف کشور نشان‌دهنده آن است که به موازات رشد کمی نسبتاً

مناسب، این تعاونی‌ها رشد کیفی مطلوبی نداشته‌اند و به‌خوبی نقش خود را ایفا نکرده‌اند (رضایی، ۱۳۹۳). با وجود ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ که بند "ب" آن به سیاست‌های کلی بخش تعاون از جمله افزایش بخش تعاون در اقتصاد کشور به ۲۵ درصد تا آخر برنامه پنجم توسعه اشاره دارد، سهم بخش تعاون از اقتصاد کشور حدود ۴ تا ۵ درصد بوده است و به‌نظر می‌رسد توسعه کارآفرینی سازمانی گزینه مناسبی برای کمک به تعاونی‌ها در راستای دستیابی به هدفشان است (کرمی و آگاهی، ۱۳۹۳). کارآفرینی سازمانی فرآیندی است که سازمان طی می‌کند تا همه کارکنان بتوانند در نقش یک کارآفرین انجام وظیفه کنند و تمام فعالیت‌های کارآفرینانه فردی و گروهی را به‌طور مستمر، سریع و راحت در سازمان مرکزی یا شرکت تحت پوشش خود به ثمر برسانند (فرزین‌فر و همکاران، ۱۳۸۴). اگرچه کارآفرینی تنها راهکار و اشتغال‌زایی و افزایش درآمدهای مردم روستایی نیست اما قطعاً بهترین و بهره‌ورترین نوع آن است. به‌هرحال کارآفرینی روستایی در پی یافتن ترکیبی مناسب از منابع برای فعالیت‌های اقتصادی اعم از کشاورزی و غیرکشاورزی برای دستیابی به بهترین سود ممکن است (کلاگر و آقائی، ۱۳۹۳). تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه اقتصادی از ابزار پیشرفت اقتصادی کشورها، به‌ویژه کشورهای در حال توسعه است. براساس بیانیه جهانی کارآفرینی، یک همبستگی قوی میان رشد اقتصاد ملی و سطح فعالیت کارآفرینانه ملی و سازمانی وجود دارد (فرجی و همکاران، ۱۳۹۳). بنابراین با توجه به جایگاه خطیر بخش تعاون در کشور در ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای کسب و کارهای کوچک و متوسط، به‌نظر می‌رسد این بخش در موقعیتی قرار گرفته است که می‌تواند از طریق آموزش‌ها و مهارت‌های تعاونی

و اشاعه فرهنگ تعاون و همکاری گروهی نقش اساسی در توسعه کارآفرینی خلاق در سطح کشور ایفا نماید (اکبرپور دباغی، ۱۳۸۸). تعاونی‌ها به کارآفرینان امکان می‌دهند تا منابع انسانی و مالی خود را در یکجا جمع کنند و به تشکیل سرمایه بیشتر بپردازند. کارآفرینانی که شاید به تنهایی قادر به شروع یک فعالیت تجاری نبوده‌اند از راه تعاونی بهتر می‌توانند به ایجاد کسب و کارهای جدید اقدام نمایند (حاجی‌هاشمی و همکاران، ۱۳۹۴). به‌رحال واضح است که اگر بخش تعاون به‌طور اعم و تعاونی‌های توسعه روستایی به‌طور اخص بخواهند به اهداف طرح شده در قانون اساسی که شرایط ایده‌آلی محسوب می‌شود دست یابند، لازم است بهبود عملکرد تعاونی، ایجاد فرهنگ سازمانی کارآفرینانه، رفع موانع ساختاری، دستیابی به ترکیب اعضای مناسب و مانند این‌ها را در دستور کار خود قرار دهند (رضایی و همکاران، ۱۳۹۳)، بنابراین لازم است که شرکت‌های تعاونی زیان‌ده، از ابعاد گوناگون مورد مطالعه و تحقیق قرار گیرند تا نقاط ضعف و نارسایی آن‌ها مشخص و اصلاح شود تا علاوه‌بر رفع مشکل زیان‌دهی، برای اعضای خود مفید و سودآور باشد (عطایی و ایزدی، ۱۳۹۴). واژه آسیب‌شناسی در ساده‌ترین عبارت به معنی شناخت آسیب‌های سازمانی است که از حوزه علوم پزشکی اقتباس شده و به‌معنی هر نوع انحراف از وضعیت سالم می‌باشد؛ آسیب‌شناسی سازمانی منجر به شناخت بی‌نظمی‌های اداری که مختل‌کننده فعالیت‌های سازنده و پویایی گروه می‌باشد، می‌شود؛ و کمک شایانی به مدیران و مسئولین سازمانی می‌نماید تا از این رهگذر در صدد پیگیری و درمان آن برآیند (چیت‌ساز، ۱۳۸۳).

پس از مشاهده و جمع‌آوری اطلاعات اولیه این نتیجه به‌دست آمد که کارآفرینی سازمانی در

دانست که تعاونی‌های تولید را تهدید می‌کنند. احمدپور داریانی و همکاران (۱۳۹۰) عوامل آموزشی، حمایتی، ارتباطی، مدیریتی، مهارت کسب و کار و سیاست‌گذاری را از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های خدمات- مشاوره‌ای فنی و مهندسی کشاورزی استان زنجان بیان کردند.

دنیایی و همکاران (۱۳۸۹) کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی را مقوله‌ای پیچیده و چندبعدی بیان می‌کند و عوامل زیادی نظیر حمایت‌های مالی و مالیاتی، اصلاح قوانین و مقررات بانک‌ها و سازگار نمودن آن با ملزومات کارآفرینی و سند ملی توسعه کارآفرینی در شکل‌گیری و پیشبرد آن مؤثر می‌دانند. نتایج تحقیق آریانپور و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاون روستایی دارای نقاط ضعف بیشتری نسبت به نقاط قوت‌اند و دچار ضعف برنامه‌ریزی در برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت، روزمرگی، کمبود نقدینگی و سرمایه در گردش و ناآشنایی و ناآگاهی هیأت‌مدیره و بازرسان نسبت به وظایف و تکالیف قانونی خود هستند. براساس نتایج ظریفیان و قرزلجه (۱۳۹۲) کارشناس کشاورزی بودن مدیرعامل، فقدان الگوی مشخص برای ارزیابی عملکرد مدیران تعاونی، برخورداری از آب و خاک مناسب و پایین بودن سواد اعضا به ترتیب مهم‌ترین قوت، ضعف، فرصت و تهدید این تعاونی‌ها هستند. نتایج تحقیق حسینی و همکاران (۱۳۹۳)، نشان داد که مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف تعاونی‌ها به ترتیب افزایش سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضا و ضعف رهبری و مدیریت توانمند در تعاونی‌ها است؛ و حمایت دولت از بخش تعاونی و نامشخص بودن جایگاه تعاونی در امور حقوقی به ترتیب از مهم‌ترین فرصت‌ها و تهدیدهای پیش‌روی تعاونی‌های تولید هستند. نتایج تحقیقات رضایی و همکاران (۱۳۹۳) نشان داد که قوانین سخت‌گیرانه بانک‌های دولتی و

تعاونی‌های توسعه روستایی استان گلستان در سطح پایینی قرار دارد و به‌منظور دستیابی به آن در تعاونی‌های توسعه روستایی استان گلستان این تعاونی‌ها نیازمند آسیب‌شناسی کلی می‌باشند که ضمن مشخص شدن نقاط قوت و فرصت‌ها و بهره‌گیری از آن‌ها در جهت توسعه کارآفرینی، نقاط ضعف و تهدیدهای این تعاونی‌ها نیز مشخص شود تا از آن‌ها پرهیز شود و با ارائه راهبردهای کارآفرینانه گامی در جهت افزایش عملکرد آن‌ها برداشته شود.

پیشینه تحقیق

نتایج تحقیق بابافینی و همکاران (۱۳۹۲) نشان می‌دهد که موانع و مشکلات ساختاری که ناشی از ضعف سیاست‌گذاری و جذب سرمایه در سطح محلی و منطقه‌ای است، فعالیت‌های کشاورزی و به دنبال آن عملکرد تعاونی‌های کشاورزی را محدود می‌کند. عباسی و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیق خود ضعف کارشناس استان، عدم احتساب تورم در ارائه طرح‌های توجیهی، عدم نظارت بر طراحی اولیه فضاها در زمان ساخت کارگاه و خرید و نصب تجهیزات، بی‌توجهی به وضعیت عمومی، فرهنگی، اجتماعی و نیازهای تولیدی منطقه، وجود دستگاه‌های مزاحم، ضعف اطلاعات متقاضیان، ضعف مدیریت و توان مالی مجریان را از عوامل عدم موفقیت تعاونی‌ها می‌دانند. بذرافشان و شاهین (۱۳۸۹)، آگاهی محدود اعضا از اصول و فلسفه شکل‌گیری تعاونی‌های تولیدی، گرایش تعاونی‌ها به ارائه خدمات، ضعف آموزش اعضا تعاونی، محدودیت سرمایه، پراکندگی دهات و کاهش جمعیت، گرایش تعاونی‌ها به دولت، اعتماد محدود یا عدم اعتماد اعضا به تعاونی، عدم همکاری و قبول مسئولیت اعضا، عدم توجه به بازاریابی محصولات کشاورزی، عدم وجود قوانین مشخص در مورد تعاونی‌ها را از مهم‌ترین آسیب‌هایی

قوت و فرصت این تعاونی‌ها، متنوع بودن محصولات مغذی، نزدیک شدن به تجهیزات مناسب ماهیگیری، وجود تصویر مثبت از محصولات ترکیه در خاورمیانه و اروپا، افزایش تقاضای ماهیگیری در جهان، پتانسیل برای ورود به بازارهای نزدیک به ویژه کشورهای همسایه، فرصت تنوع برای آبی‌پروری، اوقات فراغت و گردشگری، ظرفیت رشد بیشتر محصولات و مهم‌ترین نقاط ضعف و تهدید آن‌ها مشکلات بازاریابی، پایین بودن سطح تحصیلات کشاورزان و کارگران، مشکلات مالی، آلودگی محیط‌زیست، کاهش جمعیت ماهی‌ها و هزینه‌های بالای دستمزد پزشکان و دانشگاهیان است. راج (Rauch, 2007) در تدوین استراتژی برای تعاونی‌های جنگلداران اتریش به این نتیجه رسید کاهش برداشت زیاد از جنگل‌های با مقیاس کوچک، فرصتی برای جلوگیری از کمبود چوب در سال‌های آتی با توجه به افزایش تقاضای برای این محصول است. جان و همکاران (John et al., 2001) در پژوهشی نشان دادند تقسیم مسئولیت و پایبندی به اصول تعاونی بر موفقیت تعاونی‌ها مؤثر است. روزا و همکاران (Russa et al., 2000) در ارزیابی اثرات قدرت مدیران در ساختار سرمایه تعاونی‌های کشاورزی در ایتالیا دریافتند وجود ضعف در قوانین و مقررات مانعی برای انجام فعالیت‌های تعاونی‌ها است. اوزدمیر (Ozdmir, 2004) در ارزیابی روابط سهام‌داران تعاونی‌های کشاورزی در ترکیه نشان داد این تعاونی‌ها با وجود رشد ظاهری، تأثیر محدودی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و صنعتی کشور و مردمی کردن بخش کشاورزی و جامعه داشته‌اند که دلایل آن مربوط به برخی از مشکلات اساسی مانند امور مالی، یکپارچه‌سازی، آموزش و پژوهش، مدیریت، قانون و حسابرسی می‌باشد.

خصوصی در پرداخت تسهیلات به تعاونی‌ها، نبود سرمایه کافی در تعاونی‌ها و عدم دسترسی آن‌ها به منابع مالی و اعتبارات لازم، ضعف قوانین مرتبط با نیروی کار و نبود بسترهای لازم در تعاونی‌ها بر فعالیت‌های گروهی و تیمی از مهم‌ترین موانع کارآفرینی در تعاونی‌های توسعه روستایی استان زنجان می‌باشد. نتایج پژوهش کریمی (۱۳۹۳) نشان داد کارآفرینی روستایی با چالش‌هایی چون کمبود منابع مالی، کمبود تسهیلات زیربنایی، موانع اجتماعی- فرهنگی روست و از فرصت‌هایی چون ارزان بودن زمین، فراهم بودن مناظر و منابع طبیعی غنی و فرهنگ و سنن محلی برخوردار است. زرافشانی و همکاران (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که وجود نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های سالیانه کارآفرینانه در کشور، امکان بهره‌گیری از تسهیلات ویژه و کم‌بهره و آمار بالای دانش‌آموختگان جویای کار در بخش کشاورزی از مهم‌ترین فرصت‌ها و پارتی‌بازی و ضعف مدیریت در ادارات مربوطه، رانت‌بازی در بازار محصولات کشاورزی و ضعف سیاست‌گذاری‌های ملی در خصوص تولیدکنندگان، کارآفرینان و کارآفرینی از مهم‌ترین تهدیدها و همچنین تقاضای کارآفرینان برای بازاریابی، توزیع و صادرات محصولات مختلف کشاورزی و تنوع کاری فعالیت‌های کارآفرینان در بخش کشاورزی مهم‌ترین نقاط قوت و احتمال عدم همکاری اعضای هیأت مدیره تعاونی، عدم نظارت دستگاه متولی بر فعالیت تعاونی و دید منفی کارآفرینان نسبت به تعاونی‌ها از مهم‌ترین نقاط ضعف تشکیل تعاونی کارآفرینان کشاورزی در استان کرمانشاه هستند.

چلیک و همکاران (Chelik et al., 2012) در بررسی نقاط قوت، ضعف، تهدید و فرصت تعاونی‌های شیلات ترکیه نشان دادند مهم‌ترین نقاط

تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به این صورت که ابتدا وزن‌دهی هرکدام از آیتم‌ها بر اساس نظر کارشناسان در طیف لیکرت انجام شد، سپس با ضرب تعداد هر یک از گزینه‌ها در ارزش هر گزینه در طیف لیکرت و جمع آن‌ها ضریب اولیه هر آیتم محاسبه شد. در مرحله بعدی درصد یا میانگین وزنی هر عامل را نسبت به کل ضریب اولیه محاسبه شد. برای این کار ابتدا ضریب اولیه هر عامل در ۱۰۰ ضرب و بر مجموع ضریب اولیه تقسیم کردیم. عدد به دست آمده را به صورت صدم نوشته و ضریب ثانویه محاسبه شد. در گام بعد رتبه هر کدام از آیتم‌های موردنظر تعیین شد و با ضرب این رتبه در ضریب ثانویه، ضریب نهایی محاسبه شد و در نهایت راهبردهایی در راستای کارآفرینی در این تعاونی‌ها ارائه گردید.

تحلیل یافته‌ها

در این قسمت فرآیند آسیب‌شناسی تعاونی توسعه روستایی به روش SWOT طی فرآیند چهار مرحله‌ای برنامه‌ریزی راهبردی تدوین و ارائه می‌گردد. مرحله اول - با استفاده از بررسی پیشینه تحقیق و همچنین مصاحبه با مسئولین و کارشناسان تعاون، نقاط ضعف و قوت و فرصت‌ها و تهدیدها تعیین شد. مرحله دوم - از طریق یک پرسشنامه در طیف لیکرت (۱- خیلی کم، ۲- کم، ۳- متوسط، ۴- زیاد، ۵- خیلی زیاد)، کارشناسان به هر یک از عوامل درونی و بیرونی که تعیین شد، ارزش و یا ضریب می‌دهند. سپس با ضرب تعداد هر یک از گزینه‌ها در ارزش هر گزینه در طیف لیکرت و جمع آنها ضریب اولیه هر آیتم محاسبه شد (ستون اول جدول‌های ۱ تا ۴). در مرحله بعدی درصد یا میانگین وزنی هر عامل را نسبت به کل ضریب اولیه محاسبه شد. برای این کار ابتدا ضریب اولیه هر عامل را در ۱۰۰ ضرب و بر مجموع ضریب اولیه تقسیم کردیم. عدد به دست آمده

بررسی مطالعات انجام شده مرتبط با تعاونی‌ها نشان می‌دهد که با توجه به نتایج مثبت تعاونی‌ها، مسایل و مشکلاتی هم آن‌ها را تهدید می‌کند. تعاونی‌های توسعه روستایی نیز به‌عنوان یکی از اشکال تعاونی‌ها که در برخی از مناطق کشور شروع به فعالیت کرده‌اند، در کنار مزایای فراوانی که برای رشد و توسعه روستاها داشته‌اند با مشکلات متعددی در رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده و ایفای نقش خود در زمینه کارآفرینی و اشتغال مواجه هستند که نیاز به آسیب‌شناسی و تعیین راهبرد برای بهبود وضعیت موجود آن‌ها احساس می‌شود، از این رو این پژوهش با هدف کلی آسیب‌شناسی تعاونی‌های توسعه روستایی در راستای تدوین راهبردهای توسعه کارآفرینی انجام شد.

روش پژوهش

روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها میدانی است. با توجه به این‌که روش تحقیق این تحقیق مبتنی بر تکنیک SWOT می‌باشد بنابراین در گام اولیه فهرستی که چهار مولفه اصلی این تکنیک یعنی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید را پوشش دهد تشکیل شد. به این منظور ابتدا ادبیات و پیشینه تحقیق بررسی شد و فهرست اولیه‌ای در این زمینه تدوین شد. سپس گویه‌های مهم و کلیدی از فهرست کلی مزبور در مصاحبه با تعدادی از کارشناسان ادارات تعاون شهرستان‌های مختلف استان جداسازی شد و در نهایت فهرست نهایی با نظر کمیته تحقیق تأیید شد. جامعه آماری کلیه کارشناسان تعاون اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سطح شهرستان‌های استان گلستان به تعداد ۴۲ نفر بودند که به شیوه تمام‌شماری مورد مطالعه قرار گرفتند. اطلاعات به دست آمده در قالب روش SWOT مورد

برای تسهیلات اعتباری، بسترسازی در جهت مشارکت دادن روستاییان در زمینه‌های مختلف صنعتی، کشاورزی و خدماتی، برگزاری دوره‌های آموزشی که منجر به دستیابی نهادهای کشاورزی، صنعتی و خدماتی ارزان و مرغوب و تولیدات باکیفیت می‌شود و پیشگیری از تمرکز و تداوم ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص از جمله مهم‌ترین قوت‌های تعاونی‌های توسعه روستایی می‌باشد.

را به صورت صدم نوشته و ضریب ثانویه محاسبه شد (ستون دوم جدول‌های ۱ تا ۴).

- سپس، این شاخص‌ها و عوامل رتبه‌بندی شد و در نهایت با ضرب این رتبه در ضریب ثانویه، ارزش نهایی هر عامل تعیین شد (ستون چهارم جدول ۱ تا ۴). با جمع ارزش‌ها و نمرات، ارزش نهایی هر یک از عوامل چهارگانه (نقاط ضعف و قوت، تهدیدها، فرصت‌ها) را محاسبه کردیم (ردیف آخر جدول‌ها).

با توجه به جدول (۱) و ستون ضریب نهایی مشاهده می‌شود که فراهم نمودن زمینه‌های مساعد

جدول ۱- محاسبه ضرایب برای نقاط قوت.

ضریب نهایی	رتبه‌ها	ضریب ثانویه	ضریب اولیه	قوت‌ها
۰/۳۲۱	۴/۲۴	۰/۰۷۶	۱۷۸	استفاده بهینه از امکانات و قابلیت‌های موجود در سطح روستاها در جهت اشتغال در حیطه طرح‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی
۰/۳۲۱	۴/۲۴	۰/۰۷۶	۱۷۸	تخصصی‌تر نمودن فعالیت‌های روستاییان در زمینه‌های مختلف صنعتی، کشاورزی و خدماتی
۰/۳۵۰	۴/۴۳	۰/۰۷۹	۱۸۶	فراهم نمودن زمینه‌های مساعد برای پرداخت تسهیلات اعتباری
۰/۳۴۷	۴/۴۰	۰/۰۷۹	۱۸۵	بسترسازی در جهت مشارکت دادن روستاییان در اجرای پروژه‌های کشاورزی، عمرانی، آموزشی و ... در روستا
۰/۳۱۷	۴/۲۱	۰/۰۷۵	۱۷۷	کمک به دستگاه‌ها و مؤسسات دولتی و عمومی در تهیه طرح‌ها و برنامه‌های عمرانی دولت در سطح روستاها
۰/۲۹۶	۴/۰۷	۰/۰۷۳	۱۷۱	انجام فعالیت‌های غیرکشاورزی توسط تعاونی
۰/۳۲۱	۴/۲۴	۰/۰۷۶	۱۷۸	افزایش درآمد سهامداران
۰/۳۴۷	۴/۴۰	۰/۰۷۹	۱۸۵	برگزاری دوره‌های آموزشی که منجر به دستیابی نهادهای کشاورزی و صنعتی و خدماتی ارزان و مرغوب و تولیدات باکیفیت می‌شود.
۰/۳۳۵	۴/۳۳	۰/۰۷۷	۱۸۲	افزایش مشارکت و هم‌فکری بین اعضای تعاونی‌ها از طریق مجامع تعاونی
۰/۳۴۳	۴/۳۸	۰/۰۷۸	۱۸۴	حذف واسطه‌های غیرضروری در فرآیند تولید، توزیع کالا و خدمات
۰/۳۳۹	۴/۳۶	۰/۰۷۸	۱۸۳	ایجاد زمینه‌های مساعد برای آموزش فنی و حرفه‌ای در سطح روستاها
۰/۳۲۴	۴/۲۶	۰/۰۷۶	۱۷۹	جلوگیری از ایجاد رانت و سواستفاده از آن در فعالیت‌های عمرانی و اقتصادی
۰/۳۴۷	۴/۴۰	۰/۰۷۹	۱۸۵	پیشگیری از تمرکز و تداوم ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص
۴/۳۰۸			۲۳۵۱	جمع

مناسب برای اخذ وام، عدم بهره‌گیری و استفاده مناسب از فناوری در اداره امور تعاونی، ناکافی بودن

با توجه به جدول (۲) و ستون ضریب نهایی مشاهده می‌شود که عدم توانایی در تأمین وثیقه

اطلاعات و مهارت فنی و تخصصی اعضای هیأت
مدیره و عدم آگاهی اعضا از قوانین و مقررات
تعاونی‌ها از مهم‌ترین نقاط ضعف تعاونی‌های توسعه
روستایی می‌باشند.

جدول ۲- محاسبه ضرایب برای نقاط ضعف

ضریب رتبه‌ها نهایی	ضریب ثانویه	ضریب اولیه	ضعف‌ها
۰/۱۸۲	۳/۸۳	۰/۰۴۷	۱۶۱ پایین بودن سرمایه تعاونی
۰/۱۸۸	۳/۹۰	۰/۰۴۸	۱۶۴ کمبود امکانات فیزیکی و زیرساختی تعاونی برای ایفای نقش مناسب
۰/۲۰۵	۴/۰۷	۰/۰۵۰	۱۷۱ عدم توانایی در تأمین وثیقه مناسب برای اخذ وام
۰/۱۵۶	۳/۵۵	۰/۰۴۴	۱۴۹ توانایی ضعیف تعاونی در بازپرداخت اقساط اعتبارات دریافتی
۰/۲۰۰	۴/۰۲	۰/۰۵۰	۱۶۹ ناکافی بودن اطلاعات و مهارت فنی و تخصصی اعضای هیأت‌مدیره
۰/۲۰۰	۴/۰۲	۰/۰۵۰	۱۶۹ عدم آگاهی اعضا از قوانین و مقررات تعاونی‌ها
۰/۱۷۹	۳/۸۱	۰/۰۴۷	۱۶۰ مشارکت ضعیف اعضا در مجامع عمومی
۰/۱۹۸	۴/۰۰	۰/۰۴۹	۱۶۸ به‌کار نرفتن نیروهای مجرب و متخصص در انجام امور جاری شرکت‌های تعاونی
۰/۱۶۸	۳/۶۹	۰/۰۴۶	۱۵۵ بی‌اعتمادی اعضا به تعاونی‌ها
۰/۱۸۲	۳/۸۳	۰/۰۴۷	۱۶۱ بی‌اعتنا بودن اعضا نسبت به قبول مسئولیت
۰/۱۷۹	۳/۸۱	۰/۰۴۷	۱۶۰ وجود اختلاف نظر و سلیقه در بین اعضا
۰/۲۱۲	۴/۱۴	۰/۰۵۱	۱۷۴ عدم وجود فرهنگ کار جمعی و تعاونی در بین اعضا
۰/۱۵۳	۳/۵۲	۰/۰۴۴	۱۴۸ ناشناخته ماندن تعاونی توسعه روستایی در بین کارشناسان
۰/۱۸۸	۳/۹۰	۰/۰۴۸	۱۶۴ ناشناخته ماندن تعاونی‌های توسعه روستایی در بین روستائیان
۰/۱۷۰	۳/۷۱	۰/۰۴۶	۱۵۶ کم‌سوادی اعضا تعاونی
۰/۱۸۸	۳/۹۰	۰/۰۴۸	۱۶۴ پایین بودن قدرت خطر روستائیان
۰/۱۷۹	۳/۸۱	۰/۰۴۷	۱۶۰ نبود برنامه منظم
۰/۱۷۹	۳/۸۱	۰/۰۴۷	۱۶۰ توانایی ضعیف اعضا هیأت‌مدیره در انجام امور جاری تعاونی
۰/۱۷۰	۳/۷۱	۰/۰۴۶	۱۵۶ ضعف در عضوگیری و جذب روستائیان
۰/۲۰۵	۴/۰۷	۰/۰۵۰	۱۷۱ عدم بهره‌گیری و استفاده مناسب از فناوری در اداره‌ی امور تعاونی‌ها
۰/۱۷۷	۳/۷۹	۰/۰۴۷	۱۵۶ پایین بودن روحیه کارآفرینی در تعاونی توسعه روستایی
۳/۸۶۰		۳۳۹۹/۰۰	جمع

با توجه به جدول (۴) و ستون ضریب نهایی مشاهده می‌شود که حمایت ضعیف بانک‌ها و اتحادیه‌های تعاونی از تعاونی‌های توسعه روستایی، مشکلات دسترسی به بازار مناسب فروش تولیدات کشاورزی و روستایی، عدم وجود تخفیفات بیمه تأمین اجتماعی از مهم‌ترین تهدیدهای تعاونی‌های توسعه روستایی می‌باشد.

با توجه به جدول (۳) و ستون ضریب نهایی مشاهده معافیت تعاونی‌ها از مالیات و بیمه، تأکید اصل ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی بر تعاونی‌ها، امکان استفاده از کارشناسان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه در اجرای طرح‌های تعاونی از مهم‌ترین فرصت‌های تعاونی توسعه روستایی می‌باشد.

جدول ۳- محاسبه ضرایب برای فرصت‌ها

ضریب رتبه‌ها نهایی	ضریب ثانویه	ضریب اولیه	فرصت‌ها	
۰/۲۷۵	۴/۰۰	۰/۰۶۹	۱۶۸	حمایت مؤسسات اعتباری از تعاونی‌ها در صورت ارائه طرح‌های قابل قبول و علمی
۰/۳۰۲	۴/۱۹	۰/۰۷۲	۱۷۶	برخوررداری از تسهیلات دولتی جهت خرید تجهیزات و فعالیت‌های کشاورزی
۰/۳۱۲	۴/۲۶	۰/۰۷۳	۱۷۹	شیوه تولید اشتراکی و کاهش هزینه‌های تولید
۰/۳۰۸	۴/۲۴	۰/۰۷۳	۱۷۸	بهره‌مندی مناسب از تجارب و مشاوره مدیران واحدهای مشابه در استان و کشور
۰/۲۶۵	۳/۹۳	۰/۰۶۷	۱۶۵	وجود روحیه تعاون و همکاری از قدیم در جامعه ایرانی
۰/۲۶۸	۳/۹۵	۰/۰۶۸	۱۶۶	اعمال برخی از سیاست‌های تامین اشتغال از طریق تعاونی‌ها
۰/۳۳۰	۴/۳۸	۰/۰۷۵	۱۸۴	تأکید اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی بر تعاونی
۰/۲۹۸	۴/۱۷	۰/۰۷۲	۱۷۵	تخصیص سهم ۲۵٪ در اقتصاد کشور به بخش تعاونی در برنامه ۵ ساله
۰/۲۵۵	۳/۸۶	۰/۰۶۶	۱۶۲	وجود شبکه گسترده شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاون روستایی در سراسر کشور
۰/۲۸۵	۴/۰۷	۰/۰۷۰	۱۷۱	بالارفتن سطح فرهنگ روستاییان در زمینه توسعه و عمران روستایی
۰/۳۰۲	۴/۱۹	۰/۰۷۲	۱۷۶	امکان کمک و همکاری به طرح‌های توسعه روستایی وزارت کشور
۰/۳۱۹	۴/۳۱	۰/۰۷۴	۱۸۱	امکان استفاده از کارشناسان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه در اجرای طرح‌های تعاونی
۰/۳۰۲	۴/۱۹	۰/۰۷۲	۱۷۶	امکان سرمایه‌گذاری و مشارکت در انجام فعالیت‌های کشاورزی، عمرانی، آموزشی و... در روستاها
۰/۳۴۸	۴/۵۰	۰/۰۷۷	۱۸۹	معافیت تعاونی‌ها از مالیات و بیمه
۴/۱۶۷			۲۴۴۶	جمع

جدول ۴- محاسبه ضرایب برای تهدیدها

ضریب رتبه‌ها نهایی	ضریب ثانویه	ضریب اولیه	تهدیدها	
۰/۲۱۹	۳/۹۸	۰/۰۵۵	۱۶۷	مشکلات دسترسی به وام با بهره مناسب
۰/۲۰۹	۳/۸۸	۰/۰۵۴	۱۶۳	مشکلات دسترسی به موقع به نهاده‌های لازم
۰/۲۰۹	۳/۸۸	۰/۰۵۴	۱۶۳	محدودیت سرمایه و منابع مالی در تعاونی
۰/۲۴۳	۴/۱۹	۰/۰۵۸	۱۷۶	مشکلات دسترسی به بازار مناسب فروش تولیدات کشاورزی و روستایی
۰/۲۴۶	۴/۲۱	۰/۰۵۸	۱۷۷	حمایت ضعیف بانک‌ها و اتحادیه‌های تعاونی از تعاونی توسعه روستایی
۰/۲۳۰	۴/۰۷	۰/۰۵۶	۱۷۱	ضعف فرهنگ تعاون و کارجمعی در سطح جامعه و محیط روستایی
۰/۱۸۴	۳/۶۴	۰/۰۵۱	۱۵۳	مصادره اموال شرکت توسط بانک به علت عدم پرداخت به موقع اقساط
۰/۲۲۷	۴/۰۵	۰/۰۵۶	۱۷۰	نوسان قیمت نهاده‌های تولید (کود، سم، بذر و ...)
۰/۲۲۲	۴/۰۰	۰/۰۵۵	۱۶۸	نوسان قیمت محصولات تولیدی
۰/۲۲۷	۴/۰۵	۰/۰۵۶	۱۷۰	همکاری ضعیف سازمان‌های ذی‌ربط (بیمه، جهاد کشاورزی، اداره دارایی و مالیات و ...)
۰/۲۲۷	۴/۰۵	۰/۰۵۶	۱۷۰	افزایش غیرطبیعی این تعاونی‌ها (افزایش تعاونی‌های غیر فعال)
۰/۲۲۲	۴/۰۰	۰/۰۵۵	۱۶۸	عدم سرمایه‌گذاری کافی در شرکت‌های تعاونی توسعه روستایی
۰/۲۴۱	۴/۱۷	۰/۰۵۸	۱۷۵	عدم وجود تخفیفات بیمه تأمین اجتماعی
۰/۲۳۳	۴/۱۰	۰/۰۵۷	۱۷۲	عدم وجود منابع و اعتبارات کافی برای توسعه تعاونی‌های توسعه روستایی در بودجه و تسهیلات در اختیار دولت
۰/۲۲۲	۴/۰۰	۰/۰۵۵	۱۶۸	انتظار و توقع مردم در ارائه خدمات اجتماعی مناسب‌تر و ارزان‌تر تعاونی‌ها، بدون دریافت تسهیلات مناسب از دولت
۰/۲۲۵	۴/۰۲	۰/۰۵۶	۱۶۹	نبود سازوکارهای مناسب برای حل و فصل معضلات اجتماعی تعاونی‌ها
۰/۲۱۴	۳/۹۳	۰/۰۵۴	۱۶۵	عدم رغبت روستاییان به عضویت و فعالیت در این تعاونی‌ها
۰/۲۱۱	۳/۹۰	۰/۰۵۴	۱۶۴	عدم دیدگاه و نگرش مناسب به تعاونی‌های توسعه روستایی
۴/۰۱۱			۳۰۲۹	جمع

باشد تا بتواند با بهره‌گیری از نقاط قوت داخلی از فرصت‌ها و رویدادهای خارجی حداکثر استفاده را بنماید.

استراتژی‌های WO: هدف از استراتژی‌های WO این است که از مزیت‌هایی که در فرصت‌ها نهفته است در جهت جبران نقاط ضعف استفاده شود.

استراتژی‌های WT: هدف در اجرای استراتژی‌های WT کم کردن نقاط قوت و ضعف داخلی و پرهیز از تهدیدات ناشی از محیط خارجی است. در چنین موقعیتی وضعیت نامناسب بوده و در وضع مخاطره‌آمیز قرار خواهیم گرفت و باید سعی کنیم با انحلال، واگذاری، کاهش عملیات، ادغام و سایر روش‌ها از چنین وضعیتی پرهیز نماییم.

استراتژی‌های ST: در این نوع استراتژی تلاش می‌گردد تا با استفاده از نقاط قوت داخلی برای جلوگیری از تاثیر منفی تهدیدات خارجی، سازوکارهایی در پیش گرفته شود و یا تهدیدات را از بین برد.

مرحله سوم- براساس این عوامل و ارزش‌ها، چهار نوع راهبرد مختلف برای تعاونی‌های توسعه روستایی تعیین می‌کنیم. این راهبردها باید ترکیبی از عوامل مختلف باشد.

روش تجزیه و تحلیل SWOT به شکل نظام‌یافته هر یک از عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدیدها را که در مرحله قبل شناسایی شده‌اند مورد تحلیل قرار داده و استراتژی‌های متناسب با موقعیت را منعکس می‌سازد. در مدل SWOT پس از فهرست نمودن هر یک از عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید که در مرحله قبل شناسایی شده و نوشتن آن‌ها در سلول‌های مربوطه به خود بر حسب ترتیب امتیاز وزن‌دار از محل تلاقی هر یک از آن‌ها استراتژی‌های مورد نظر حاصل می‌گردد. بنابراین همواره این ماتریس منجر به چهار دسته استراتژی ST، WT، WO و SO می‌شود. استراتژی‌های SO: در اجرای استراتژی‌های SO می‌توان با استفاده از نقاط قوت داخلی از فرصت‌های خارجی حداکثر بهره‌برداری را نمود. هر سازمانی علاقه‌مند است که همیشه در این موقعیت قرار داشته

جدول ۵- ماتریس عوامل داخلی و خارجی.

نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)
راهبردهای (SO) (حداکثر- حداکثر) فرصت‌ها (O) با بهره‌گیری از نقاط قوت درصدد بهره‌برداری از فرصت‌ها هستیم	راهبردهای (WO) (حداقل- حداکثر) با بهره‌جستن از فرصت‌ها نقاط ضعف را از بین می‌بریم
راهبردهای (ST) (حداکثر- حداقل) تهدیدها (T) با بهره‌جستن از فرصت‌ها نقاط ضعف را از بین می‌بریم	راهبردهای (WT) (حداقل- حداقل) نقاط ضعف را کاهش داده و از تهدیدات پرهیز می‌کنیم

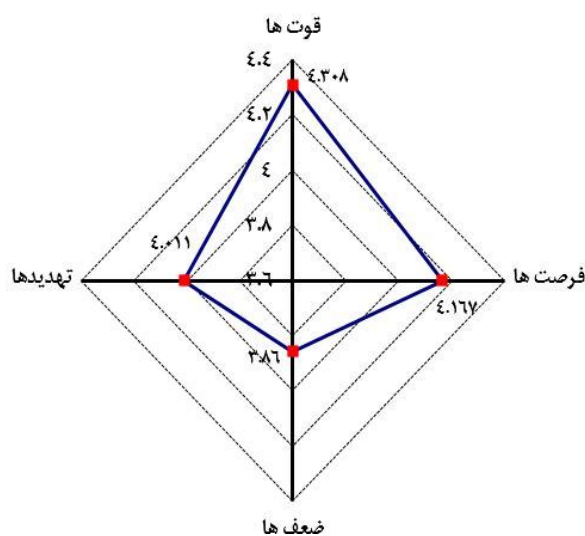
به روش SWOT، ضریب نهایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها محاسبه و وضعیت استقرارپذیری راهبردی در نمودار SWOT به دست آمد.

اکنون با توجه به عوامل درونی و بیرونی که در جدول بالا ارائه شد، انواع راهبردها برای تعاونی‌های توسعه روستایی تعیین می‌گردد.

در نهایت به‌منظور تبیین و نوع راهبرد انتخاب شده برای تعاونی‌های توسعه روستایی استان گلستان

جدول ۶- انواع راهبردها در راستای توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های توسعه روستایی.

حداکثر - حداکثر (s-o)	حداکثر - حداقل (w-o)
<p>- حمایت دولت از تعاونی‌های توسعه روستایی براساس اصل ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی در جهت فراهم‌نمودن زمینه‌های مساعد برای تسهیلات اعتباری و بسترسازی در جهت مشارکت دادن روستاییان در زمینه‌های مختلف کشاورزی، صنعتی و خدماتی</p> <p>- استفاده از کارشناسان و فارغ‌التحصیلان در برگزاری دوره‌های آموزشی و اجرای طرح‌های تعاونی برای آگاهی دادن به اعضای تعاونی برای دستیابی به نهادهای کشاورزی، صنعتی و خدماتی ارزان و مرغوب و تولیدات با کیفیت‌تر</p> <p>- کمک به ایجاد فرصت‌های شغلی غیرکشاورزی و تخصصی از طریق حمایت از برگزاری دوره‌های آموزشی فنی و حرفه‌ای در سطح روستاها</p> <p>- استفاده از روحیه تعاون و همکاری روستاییان (تجربه روستاییان) در کنار کارشناسان و فارغ‌التحصیلان و استفاده از ظرفیت‌های موجود در اسانامه این تعاونی‌ها در جهت تخصصی نمودن فعالیت‌های اقتصادی روستا بر اساس قابلیت‌های موجود در روستا</p>	<p>- استفاده از ظرفیت‌های موجود در اصل ۴۳ و ۴۴ و بازنگری در شرایط دریافت وام برای ایجاد انگیزه برای راه‌اندازی طرح‌های کارآفرینانه متناسب با ظرفیت روستا</p> <p>- برگزاری دوره‌های توجیهی و آموزشی توسط ظرفیت علمی و دانشگاهی در زمینه تعاون به‌منظور افزایش سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضای هیأت‌مدیره و به تبع آن آگاهی اعضا تعاونی از قوانین و مقررات تعاونی و افزایش مشارکت‌پذیری آن‌ها در طرح‌ها - برنامه‌ریزی در جهت انجام فعالیت‌های غیرکشاورزی متناسب با قابلیت روستا در زمینه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی با افزایش تعامل و همکاری سازمان‌های مربوطه (بیمه، جهادکشاورزی، فرمانداری، بخشداری، اداره دارایی و ...)</p> <p>- افزایش آگاهی و اطلاعات اعضای تعاونی از وضعیت بازار نهاده‌ها و محصولات برای کاهش آسیب‌پذیری اعضا تعاونی‌ها در مقابل نوسانات شدید قیمت نهاده‌ها و محصولات</p>
حداکثر - حداقل (s-t)	حداقل - حداقل (w-t)
<p>- اعطای تسهیلات ارزان قیمت و سهل‌الوصول و پیش‌بینی خط اعتباری ویژه برای این نوع تعاونی‌ها و پیگیری جهت بخشودگی یا تخفیف در تسهیلات اخذ شده سالیان گذشته در جهت جلوگیری از رکود فعالیت تعاونی‌های کارآفرین و شروع دوباره فعالیت تعاونی‌های غیر فعال</p> <p>- بازنگری در تخصیص بودجه به تعاونی‌ها با توجه به تاکید اصل ۴۳ و ۴۲</p> <p>- حمایت بیشتر مؤسسات از طرح‌های کارآفرینانه در این تعاونی‌ها و امکان تبادل اطلاعات و تجارب بیشتر افراد کارآفرین با مشاوران و مدیران - استفاده از مشارکت اعضا تعاونی برای بازاریابی محصولات تعاونی و جلوگیری از تداوم ثروت در دست واسطه‌ها و دلان</p> <p>- توسعه پژوهش‌های مرتبط با این تعاونی‌ها و افزایش برنامه‌های آگاهی‌دهنده و معرفی مزیت‌های این تعاونی‌ها در ایجاد اشتغال و توسعه روستایی</p>	<p>- پشتیبانی دولت از بانک‌ها و اتحادیه‌های تعاونی و افزایش حمایت آن‌ها برای بهبود شرایط اعطای تسهیلات</p> <p>- ادغام تعاونی‌های توسعه روستایی با تعاونی‌های موازی کار یا تعاونی‌های نیمه فعال روستاهای همجوار</p> <p>- بهره‌گیری مناسب از فناوری در تبلیغات گسترده، ایجاد بازارهای مناسب فروش برای کنترل بازار و نوسانات قیمت نهاده و محصولات تولیدی و همچنین اداره بهتر امور تعاونی</p> <p>- توسعه نظارت دولت به تعاونی‌ها و اعطای تسهیلات به تعاونی‌هایی که اعضای بیشتری را عضو شرکت کرده‌اند.</p>

شکل ۱- وضعیت استقرارپذیری آسیب‌های تعاونی‌های توسعه.

بررسی نقاط قوت این تعاونی‌ها نشان داد که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به فراهم نمودن زمینه‌های مساعد برای تسهیلات اعتباری، بسترسازی در جهت مشارکت دادن روستاییان در زمینه‌های مختلف صنعتی، کشاورزی و خدماتی، برگزاری دوره‌های آموزشی که منجر به دستیابی به نهاده‌های کشاورزی، صنعتی و خدماتی ارزان و مرغوب و تولیدات با کیفیت می‌شود و پیشگیری از تمرکز و تداوم ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص اشاره نمود. همچنین از مهمترین نقاط ضعف برای این تعاونی‌ها می‌توان به عدم وجود کار جمعی و تعاونی در بین اعضا، عدم توانایی در تأمین وثیقه مناسب برای اخذ وام و عدم بهره‌گیری و استفاده مناسب از فناوری در اداره امور تعاونی اشاره نمود. از فرصت‌های مطرح شده برای تعاونی‌های توسعه روستایی استان گلستان، می‌توان، معافیت تعاونی‌ها از مالیات و بیمه، تاکید اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی بر تعاونی، امکان استفاده از کارشناسان و فارغ‌التحصیلان دانشگاه در اجرای طرح‌های تعاونی را نام برد؛ و نتایج نشان داد که در صورت فعالیت، این تعاونی‌ها با تهدیدهایی از قبیل حمایت ضعیف بانک‌ها و اتحادیه‌های تعاونی از

شکل ۱ نشان‌دهنده آن است که بیشترین وضعیت استقرارپذیری آسیب‌های تعاونی‌های توسعه روستایی در ناحیه SO (تهاجمی) قرار دارد، می‌توان با استفاده از نقاط قوت داخلی از فرصت‌های خارجی حداکثر بهره‌برداری را نمود؛ بنابراین با توجه به راهبرد SO، باید راهکارهایی در جهت استفاده از قوت‌های داخلی و فرصت‌های پیش‌روی خارجی ارائه گردد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

این تحقیق با هدف آسیب‌شناسی تعاونی‌های توسعه روستایی استان گلستان در راستای تدوین راهبردهای توسعه کارآفرینی اجرا شد. به این منظور پرسشنامه‌ای که شامل نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای این تعاونی‌ها است با بررسی پیشینه تحقیق و مصاحبه با کارشناسان طراحی گردید؛ و در مرحله بعد در اختیار کارشناسان تعاون، اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی که ۴۲ نفر به روش تمام‌شماری بودند برای تکمیل قرار گرفت؛ و پس از تجزیه و تحلیل پرسشنامه و تعیین رتبه و ضریب‌ها مهم‌ترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای این تعاونی‌ها تعیین شد.

سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضای هیأت‌مدیره و به تبع آن آگاهی اعضا تعاونی از قوانین و مقررات تعاونی و افزایش مشارکت‌پذیری آن‌ها در طرح‌ها، برنامه‌ریزی در جهت انجام فعالیت‌های غیرکشاورزی متناسب با قابلیت روستا در زمینه‌های صنعتی، کشاورزی و خدماتی با افزایش تعامل و همکاری با سازمان‌های مربوطه (بیمه، جهادکشاورزی، فرمانداری، بخشداری، اداره دارایی و ...)، افزایش آگاهی و اطلاعات اعضای تعاونی از وضعیت بازار نهاده‌ها و محصولات برای کاهش آسیب‌پذیری اعضا تعاونی‌ها در مقابل نوسانات شدید قیمت نهاده‌ها و محصولات، می‌باشد.

تعاونی‌های توسعه روستایی، مشکلات دسترسی به بازار مناسب فروش تولیدات کشاورزی و روستایی و عدم وجود تخفیفات بیمه تأمین اجتماعی مواجه هستند. به علاوه نتایج تحلیل‌ها نشان داد که راهبرد تعاونی‌های توسعه روستایی جزء راهبرد تهاجمی می‌باشد و مسئولین باید با اجرایی کردن این راهبردها با استفاده از نقاط قوت داخلی، از فرصت‌های خارجی حداکثر بهره‌برداری را در راستای توسعه کارآفرینی را نمایند. راهبردهای پیشنهاد شده به‌منظور توسعه کارآفرینی در تعاونی‌ها شامل استفاده از ظرفیت‌های موجود در اصل ۴۳ و ۴۴ و بازنگری در شرایط دریافت وام برای ایجاد انگیزه برای راه اندازی طرح‌های کارآفرینانه متناسب با ظرفیت روستا، برگزاری دوره‌های توجیهی و آموزشی توسط ظرفیت علمی و دانشگاهی در زمینه تعاون به‌منظور افزایش

منابع

- آریانپور، ب.، اللهیاری، م.ص.، عابدی، م. ۱۳۹۳. نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای فراروی شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاون روستایی استان گیلان. تعاون و کشاورزی. ۳ (۱۱): ۱۴۳-۱۶۵.
- احمدوند، م.، شریف‌زاده، م. ۱۳۸۸. امکان‌پذیری تشکیل انجمن‌های آب بران: مطالعه دشت کواراستان فارس. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۵ (۲): ۱۴-۱.
- احمدپور داریانی، م.، نیک بین، ح.، کریمی، الف. عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی کشاورزی استان زنجان. اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۴۲ (۴): ۵۴۶-۵۳۵.
- اکبرپور دباغی، ف. ۱۳۸۸. بررسی نقش تعاون در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی شرکت‌های تعاونی استان آذربایجان شرقی). تعاون، ۲۰ (۲۰۶ و ۲۰۷): ۱۱۱-۱۴۱.
- بابایی فینی، الف.، رحمانی، ب.، حضرتی، م. ۱۳۹۲. تحلیل راهبردهای مؤثر بر توسعه تعاونی‌های کشاورزی در اقتصاد روستایی (مطالعه موردی: شهرستان خدابنده). مطالعات جغرافیایی مناطق خشک. ۳ (۱۱): ۱۳۲-۱۱۳.
- بذرافشان، ج.، شاهین، ح. ۱۳۸۹. آسیب‌شناسی تعاونی‌های تولید روستایی در ایران. مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافیدانان جهان اسلام. ۲۷-۲۵ فروردین، زاهدان.
- چیت‌ساز، ح. ۱۳۸۳. آسیب‌شناسی سازمانی. هفتمین همایش حمل و نقل ریلی. ۱۰-۹ اردیبهشت، دانشگاه صنعتی شریف.
- حاجی هاشمی، ز.، موحدی، ر.، سعدی، ح. الف. نقش تعاونی‌های کشاورزی در توسعه و ترویج کارآفرینی. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۲ (۴): ۱۶-۱.

۹. حسینی، س.م.، آقا صفری، ح.، کرباسی، ع. ۱۳۹۳. شناسایی و تدوین راهبردهای مناسب توسعه تعاونی‌های تولید کشاورزی ایران. تعاون و کشاورزی، ۳ (۱۰): ۸۵-۶۶.
۱۰. حیدری ساربان، و. ۱۳۹۱. بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولید روستایی (مطالعه موردی: شهرستان پارس‌آباد). فصلنامه علمی-پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۴ (۴): ۱۶۵-۱۵۱.
۱۱. دنیایی، ح.، یعقوبی، ج.، رجایی، ی. ۱۳۸۹. عوامل مؤثر بر تقویت و توسعه کارآفرینی در تعاونی‌های کشاورزی. تعاون، ۲۱ (۳): ۱۱۰-۱۱۹.
۱۲. رضایی، ر. الف. ۱۳۹۳. بررسی نقش و جایگاه کارآفرینی در توسعه تعاونی‌های روستایی. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۱ (۱): ۸۵-۱۰۲.
۱۳. رضایی، ر.الف.، حسینی، س.م.، محمدی پایبندی، م. ۱۳۹۳. شناسایی و تحلیل موانع توسعه کارآفرینی سازمانی در تعاونی‌های توسعه روستایی استان زنجان. فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۲ (۲): ۱۴۳-۱۵۶.
۱۴. زرافشانی، ک.، شرفی، ل.، گراوندی، ش.، ریحانی‌فر، ب.، مرادی، خ. ۱۳۹۵. تحلیل راهبردی تشکیل تعاونی کارآفرینان کشاورزی در استان کرمانشاه. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۳ (۱): ۷۹-۵۹.
۱۵. شعبانعلی فمی، ح.، خانی، ف.، چوپچان، ش.، رستمی، ف. ۱۳۸۷. تحلیل عوامل اقتصادی مؤثر بر عملکرد تعاونی‌های زنان در ایران. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۰ (۶۶): ۱۱۷-۱۳۲.
۱۶. ظریفیان، ش.، بهادری قزلبه. ۱۳۹۳. تحلیل عملکرد شرکت‌های تعاونی تولید روستایی خودگردان استان همدان بر اساس الگوی SWOT. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. ۴۵ (۱): ۱۶۳-۱۷۴.
۱۷. عباسی، ر.، رسولزاده، ب.، عباسی، پ. ۱۳۸۸. عوامل مؤثر بر موفقیت و عدم موفقیت تعاونی‌های استان اردبیل. تعاون، ۲۰ (۲۱۰، ۲۱۱): ۷۱-۹۰.
۱۸. عطایی، پ.، ایزدی، ن. ۱۳۹۴. سازه‌های تأثیرگذار بر زیان‌دهی تعاونی‌های روستایی (مورد مطالعه: تعاونی روستایی امیرکبیر استان فارس). علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۱۱ (۱): ۱۸۱-۱۹۶.
۱۹. فرزین فر، م. کارآفرینی و تعاون. مجموعه مقالات کنفرانس تعاون، اشتغال و توسعه، قسمت دوم، یزد: دانشگاه یزد: ۸۴-۵۳.
۲۰. فرحی، ف.، احسانی‌فر، نادری، ن.، رضایی، ب. ۱۳۹۳. بررسی نقش کارآفرینی در توسعه اقتصادی. نشریه کارآفرینی در کشاورزی ۱ (۴): ۹۱-۱۰۴.
۲۱. کرمی، ش.، آگهی، ح. ۱۳۹۳. تحلیل عوامل شخصیتی مؤثر بر موفقیت تعاونی‌های تولیدی کشاورزی. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۳ (۱۳): ۷۵-۴۷.
۲۲. کریمی، س. ۱۳۹۳. کارآفرینی روستایی: چالش‌ها و فرصت‌ها. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۱ (۳): ۱۰۱-۱۱۹.
۲۳. کلاگر، پ.، ۱۳۹۳. بررسی نقش کارآفرینی کشاورزی در توسعه روستایی. بررسی نقش کارآفرینی کشاورزی در توسعه روستایی. نشریه کارآفرینی در کشاورزی، ۱ (۱): ۶۱-۸۳.
۲۴. معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم کشور. ۱۳۹۳. طرح مشارکت مردم در راه‌اندازی واحدهای تولیدی مستقر در روستا.
۲۵. مولایی هشتجین، ن. الف.، نعمت‌پور کپورچال، س.، رضوی ضیابری، س. الف. ۱۳۹۱. افزایش اثربخشی تعاونی دهیاری‌ها در توسعه روستاهای گیلان. همایش ملی توسعه روستایی.

۲۶. وزارت تعاون. ۱۳۸۷. تفاهم‌نامه همکاری مشترک وزارت تعاون و وزارت کشور در خصوص توسعه تعاونی‌ها در مناطق روستایی شور.

27. Ozdemir, G. 2005. Cooperative shareholder relations in agricultural cooperatives in Turkey. *Journal of Asian Economics*, 16: 315-325.
28. Russoa, C., Weatherspoon, D., Peterson, Ch., and Sabbatini, M. 2000. Effects of manager's power on capital structure: a study of Italian agricultural cooperatives. *International Food and Agribusiness Management Review*, 3: 27- 39.
29. Celik, A., Metin I., and Celik, M. 2012. Taking a photo of Turkish fishery sector: a SWOT analysis. *Social and Behavioral Sciences*, 58: 1515-1524.
30. Rauch, P. 2007. SWOT analyses and SWOT strategy formulation for forest owner cooperation in Austria. *European Journal of Forest Research*, 126: 413- 420.
31. John, L., Adrian, Jr., Thomas wade, G. 2001. Agricultural cooperative managers and the business environment. *Journal of Agribusiness*, 19(1): 17-33.

Gorgan University of Agricultural
Sciences and Natural Resources

Journal of Entrepreneurship in Agriculture Vol. 5(1), 2018

<http://jead.gau.ac.ir>

Diagnosing rural development cooperatives in the direction of formulating of entrepreneurship development strategies

A. Emdadi¹, *M.R. Mahboobi² and Gh.H. Abdollahzadeh²

¹M.Sc. Student, Dept., of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, ²Associated Prof., Dept., of Agricultural Extension and Education, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources

Received: 12/28/2017; Accepted: 04/12/2018

Abstract

This descriptive-survey study was conducted to diagnosing rural development cooperatives in the direction of codification of entrepreneurship development strategies. The statistical population of this study included all cooperation experts in administration of Cooperatives, Labor and Social Welfare of Golestan Province. Using census method, 42 of them were selected as research samples. Content analysis of questionnaire showed the most important opportunities includes co-operatives exemption from tax and insurance, emphasizing the constitution principles (43 and 44) on cooperatives and possibility of using experts and graduates of the university to implement cooperative projects. The most important threats includes weak support banks and cooperative unions from rural development cooperatives, problems of access to proper market sale of agricultural and rural production and lack of social security discounts. The most important strengths includes providing favorable conditions for credit facilities, establishing the participation of villagers in various fields of industry, agriculture and services, conducting training courses that lead to cheap inputs in agricultural, industrial and quality products and preventing the continuity of wealth remaining in the hands of special individuals and groups. The most important weakness includes the lack of collective and cooperative work among members, inability to provide proper collateral for obtaining loans and the lack of utilization and proper use of technology in cooperative affairs. The results showed that the diagnosing of the cooperatives is in aggressive strategy area and which means taking advantage of domestic strengths and exploiting foreign opportunities.

Keywords: Rural development cooperatives, Diagnosing, Strategy, Entrepreneurship

*Corresponding author: mahboobi47@gmail.com